

Turkish Studies Social Sciences

Volume 14 Issue 3, 2019, p. 277-293

DOI: 10.29228/TurkishStudies.22584

ISSN: 2667-5617

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 17.02.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 10.06.2019

✍ *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (01.03.2019)-Referee 2 (05.04.2019)- Referee 3 (20.04.2019)

This article was checked by iThenticate.

TÜRKİYE'DEKİ GAZETECİLERİN BARIŞ GAZETECİLİĞİ KAVRAMINI ALGILAYIŞ BİÇİMLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

İbrahim Sena ARVAS*

ÖZET

Barış gazeteciliği 1965 yılında temelleri atılan 1990'lı yıllarda kavramsallaşan ve 2000'li yılların başında bir gazetecilik uygulaması olarak tanınmaya başlanmış bir gazetecilik yaklaşımıdır. Barış gazeteciliği 2000 yılından sonra Türkiye'deki akademisyenlerin de çalışma yaptığı bir konu olmuştur. Türkiye'de barış gazeteciliği konusu üzerine çalışmalar yapan akademisyen ve araştırmacıların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu çalışma ise barış gazeteciliği konusunda yayınlanmış akademik kaynaklar içerisinde bir tarama yapmaktan öteye, bu kavramın profesyonel gazetecilerdeki algılanışını araştırmayı amaçlamaktadır. Derinlemesine görüşme yönteminin tercih edildiği bu çalışma, barış gazeteciliği kavramının anlamı konusunda kısa bir özeti ardından yöntem, araştırma, bulguları tanımlama ve yorumlama aşamalarını içermektedir. Türkiye'deki gazetecilerin barış gazeteciliği konusundaki farkındalığı konusunda ipuçları vermesi beklenen çalışmanın bir diğer amacı da Türkiye'de barış gazeteciliği konusunda var olan literatüre katkı sağlamaktır. Yapılan görüşmeler sonucunda akademik alanda barış gazeteciliği konusunda birçok çalışma olmasına rağmen sahadaki gazetecilerin büyük çoğunluğunun kavramdan habersiz olduğu görülmüştür. Görüşmelere katılan gazetecilerin iletişim fakültesi mezunlarından oluşması, iletişim fakültelerinde lisans düzeyinde okutulan müfredatın da barış gazeteciliği kavramını yeterince içermediği algısını oluşturmuştur. Görüşmelerde katılımcılara barış gazeteciliğinin uygulamada mümkün olup olmadığı da sorulmuştur. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu barış gazeteciliğinin uygulamada bir gazetecilik tavrı olarak benimsenmesinin mümkün olmadığı görüşünü dile getirmişlerdir. Görüşmelerin tamamı göz önünde

* Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, E-posta: ibrahimarvas@hotmail.com

bulundurulduğunda katılımcıların barış gazeteciliği kavramının evrensel tanımlarına karşı çok fazla itirazları olmadığı görülmüştür. Katılımcıların barış gazeteciliğine ilişkin algılarında, Türkiye'deki mevcut kaynakların kavramı ele alış biçimleri ve muhalif duruşlarının oldukça etkili olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Barış gazeteciliği, Gazetecilik uygulamaları, Gazetecilik ve şiddet, Savaş gazeteciliği.

A RESEARCH ON PEACE JOURNALISM CONCEPT PERCEPTION OF JOURNALISTS IN TURKEY

ABSTRACT

Peace journalism is a journalism approach that became conceptualized in the 1990s and started to be recognized as a journalism practice in the early 2000s. Peace journalism has also been a topic of academician's studies in Turkey since 2000. The number of academics and researchers who are working on the subject of peace journalism in Turkey is increasing day by day. This study aims to investigate the perception of this concept in professional journalists, rather than reviewing published academic sources on peace journalism. This study, where the in-depth interviewing method is preferred, includes a brief summary on the meaning of the concept of peace journalism, followed by methods, research, identifying and interpreting the findings. Another objective of this study, which is expected to give clues about the journalists' awareness of peace journalism in Turkey, is to contribute to the existing literature on peace journalism in Turkey. As a result of the interviews, although there are many studies in the field of peace journalism, it is seen that the majority of journalists in the field are unaware of the concept. The fact that the journalists who participated in the interviews consisted people graduated from communication faculties formed the perception that the curriculum taught at the undergraduate level in the communication faculties did not contain enough of the concept of peace journalism. During the interviews, the participants were asked whether peace journalism was possible in practice. The majority of the participants expressed the view that it is not possible to adopt peace journalism as a journalistic attitude in practice. Considering all the interviews, the participants did not have many objections to the universal definitions of the peace journalism concept. It was understood that existing sources' handling of the concept and their oppositional stance was quite effective in the perception of peace journalism among participants.

STRUCTURED ABSTRACT

Peace journalism was introduced by Johan Galtung, who is a Norwegian scientist known for his work on the concept of peace. The article Violence, Peace and Peace Studies (Galtung, 1969) written by Galtung in 1969 is another study forming the basis for the emergence of the term peace journalism as it means today. In 2002, Johan Galtung published his own theory of peace journalism in a book chapter in a

way that would influence practical journalism (Galtung, 2002). After this chapter, which was published by Galtung under the main title of Peace Journalism, the number of books and studies on peace journalism all around the world increased rapidly. In the last two decades, hundreds of research articles and media analyses have been published on peace journalism, and many authors such as Runne Ottosen, Dov Shinar, Samuel Peleg, Wilhelm Kempf, İbrahim Seage Shaw and Robert A. Hackett have also tried to develop the theory of peace journalism (Çiftçioğlu, 2017:2).

It was only possible in the early 2000s that the concept of peace journalism, whose foundations were laid in the early 1970s with an infrastructure of more than 40 years, took its place within the resources in Turkey. However, this concept could be defined as a journalistic practice and characterized as to what kind of properties it includes during the practice in only 30 years after its emergence throughout the world as well.

The main purpose in preparing this study is to determine the perceptions of journalists in Turkey about peace journalism. This study, where the in-depth interviewing method is preferred in order to make this determination, includes a brief summary on the meaning of the concept of peace journalism, followed by methods, research, identifying and interpreting the findings. Another objective of this study, which is expected to give clues about the journalists' awareness of peace journalism in Turkey, is to contribute to the existing literature on peace journalism in Turkey.

While choosing the journalists whose perception and awareness about peace journalism to be measured, a representative sample of the entire universe, that is, all journalists in Turkey, was not preferred. Rather than a representative sample, we searched for a sample from which data could be collected considering that it can help understanding the problem and developing clearer solutions. In this context, criterion sampling which is one of the purposive sampling types was preferred. In this study where criterion sampling was used, the observation units are composed of journalists with certain qualifications. In the expectation that journalists involved in the research have at least a terminological background to the concept of peace journalism, being a Communication faculty graduate was a prerequisite. Another characteristic sought in the journalists included in the sampling is that they are active police courthouse reporters who can be considered in direct and primary relation to the concept of peace journalism. While determining the journalists with the qualifications listed, those who were easily accessible were preferred for reasons of time and economic limitations. In this direction, the agency reporters, the printed and Internet newspaper reporters from Bolu to Istanbul were screened in the framework of the qualifications sought. As a result, a total of 25 journalists could be identified and 14 of them were included in the study on a voluntary basis. Among the journalists having the qualifications sought, 1 of them works in Bolu, 2 of them work in Düzce, 4 of them work in Kocaeli, and 7 of them work in Istanbul.

The method developed for the main purpose of the study was determined according to Max Weber's concept "to understand", which

he defined for social sciences. In this respect, in-depth interview technique, as the data collection technique of the qualitative research method, was preferred. The in-depth interview is an open-ended and exploratory method. The purpose of the interview is to explore the participant's feelings and the point of view in depth. For this purpose, in-depth interview technique is preferred especially in the subjects where certain actors, personal opinions gain importance (Baş and Akturan, 2017: 113). In this regard, almost all open-ended and semi-structured questions were asked to the journalists, who were called as participants and whose samples were formed. The number and order of the questions were changed during the interviews according to its course. Again, some questions were canceled and new questions were added instead. All interviews were conducted by a single researcher who serves as a faculty member in the field of communication. Since the researcher carrying out the interviews not only had an academic infrastructure related to the profession of journalism but also maintained his living as a professional journalist for many years in the past, he endeavored to direct the questions in accordance with the anthropological method, not with a purely scientific attitude that excludes him, but with the emphasis that he is himself involved in the job. In this respect, before the questions were posed by the researcher, an overview was provided on peace journalism considering the sensitivity of horizontal communication. Care has been taken to ensure that this information is given prior to the questions without damaging the sincerity of the interview and the chat air; the sentences including the information began with phrases such as "as you know, you know that, as you often encounter, based on your experiences, etc." It was paid attention not to make any referrals in these sentences but only to give brief information about the concept to revive the existing awareness. The aim here is to ensure that journalists do not feel like they are suddenly being tested with questions about the concept of peace journalism and help them respond with a fresh awareness of the following questions. The questions asked during the interviews with 14 journalists who participated in the study which lasted approximately 40-60 minutes consisted of descriptive questions, structural questions and comparison questions from simple to complex, respectively. During the interviews, no audio or video record was taken from the participants in order to get answers that express their sincere and real thoughts. All records were kept on paper by the researcher who performed the interview during the interview. The notes were kept manually for the concern that placing a sound or image recording device in front of the participants of the journalism profession would damage the reality of the data collected during the interviews. These interviews were held between September 2018 and December 2018. No scale was used in the determination of the questions prepared with these purpose and methods. The questions were prepared to determine the extent of the awareness of the concept of peace journalism and the problems that were previously determined on the applicability of this concept. 14 journalists included in the study were referred to as participants and each was given a number. Accordingly, the aforementioned journalists are numbered with abbreviations as in K1 (referring Participant-1), K2-K3 and onwards.

The analysis of the data obtained after the interviews will be carried out by the discourse analysis method which will be applied in the related department. Here, it is aimed to determine the perceptions of the participants based on their answers to the questions. Because discourse analysis refers to researching the question of "Who says what?". Discourse analysis is to determine the meaning of the sentences, in other words, to determine their true value and to explain what is meant. In short, discourse analysis is a method of analysis used to analyze a specific dialogue, discourse or text (Baş and Akturan, 2017: 30). Participants' perception of peace journalism will also be interpreted by this method.

This study, which was carried out with the participation of journalists who were actively in charge of viewing, writing and editing the conflict news in Turkey, aimed to measure the perceptions of journalists regarding the concept of peace journalism. In the study, the definition of the concept of peace journalism was given to the journalists who had insufficient or wrong information, and then they were asked to assess whether it was possible for journalists to adopt this concept as an attitude in today's Turkey.

At the beginning of the interviews, the participants were asked what they knew about the concept of peace journalism. Among the 14 journalists attending the interviews, 6 stated that they had not heard the concept before, and 8 stated that they heard it. However, in the later stage of the interview, it was found that one of the journalists who claimed to have heard of the concept of peace journalism had a very incomplete knowledge of the concept, and that 2 of them misidentified the concept. In this case, the first finding of the study revealed that 9 out of 14 participants did not have an awareness about the concept of peace journalism, or that they had a wrong awareness, and only 5 journalists had information on peace journalism which could be considered correct. Although there are many studies on peace journalism in the academic field, it is seen that the majority of journalists in the field are unaware of the concept. The fact that these journalists who were graduates of communication faculties formed the perception that the curriculum taught at the undergraduate level in the communication faculties did not contain enough of the concept of peace journalism.

During the interviews, the participants were asked whether peace journalism was possible in practice. Before this question was asked, a detailed explanation about the concept and practice of peace journalism was given to those who had incomplete or incorrect information and to those who had no information. After this explanation, whether or not they perceive the concept of peace journalism correctly was asked again with questions structured according to the flow of conversation in the chat mood, and in a manner of speaking, a proofing was done. Therefore, in order to question the applicability of peace journalism in today's Turkey, 14 of the 14 participants were required to understand the concept of peace journalism.

Only 3 of the participants stated that it is possible to implement the concept of peace journalism in practice. However, every 3 of them said that there were some requirements for this to be possible. The requirements that these three participants pointed out to make peace

journalism possible can be summarized as the absence of editorial intervention, lack of capital pressure, being independent of state ownership.

The remaining 11 participants argued that it would not be possible to adopt peace journalism as a journalistic attitude. The reasons why these journalists argued that peace journalism would not be adopted as a journalistic attitude in practice can be listed as follows:

- Presenting peace journalism as a product of an attempt to launder terrorist organizations based on the studies in the literature,
- After the solution process in Turkey, the transformation of the discourse of peace into an argument used only to represent the state as a murderer,
- Peace journalism being a practice that can violate the public's right to know
- Reporters who work actively in the field not having sufficient authority during the stages of news editing,
- Peace journalism contradicting with the principle of neutrality,
- Peace journalism conflicting with the principle of reality in the news,
- Preventing the public from being aware of the rightful or unjust among the parties of the conflict,
- Peace journalism being recognized as a non-national reflex.

All of the participants who listed the above reasons about the impossibility of the applicability of peace journalism stated that these reasons emerged as a result of the country-specific facts.

In conclusion, considering all the interviews, the participants did not have much objections to the universal definitions of the concept of peace journalism. It was understood that existing resources' handling of the concept and their oppositional stance was quite effective in participants' perception of peace journalism.

Keywords: Peace Journalism, Journalism practices, Journalism and violence, War journalism

GİRİŞ

Bariş gazeteciliği Norveçli bir bilim insanı olan ve genellikle bariş kavramı üzerine çalışmalarıyla tanınan Johan Galtung tarafından ortaya atılmıştır. Bariş gazeteciliği kavramının ne anlam ifade ettiği sorgulanırken, kavramın oluşmasına zemin hazırlayan çalışmaların varlığından da haberdar olmak gerekmektedir. Bu bağlamda kavramın ilk yapı taşı oluşturulan araştırma, Oslo'da bulunan Bariş Araştırmaları Enstitüsü'nden Johan Galtung ile Mari Holmboe Ruge tarafından yapılmıştır (Galtung, Ruge, 1965). Araştırma kapsamında dış haberlerin yapısal özelliklerini inceleyen Galtung ve Ruge, bu incelemeyi 4 farklı Norveç gazetesinin, 1960'daki Kongo, Küba ve 1964'deki Kıbrıs krizlerine ilişkin haber sunumlarıyla sınırlandırmışlardır. İkili bu haber sunumlarını değerlendirirken, sunumların yanı sıra haber değeri kavramına da dikkat çekmişlerdir. Bu çalışmada karşılaşılan çatışma içerikli negatif haberlerin varlığı bariş gazeteciliği kavramının doğuşuna zemin hazırlamıştır denilebilir. Galtung ve Ruge (1965: 69); "Negatif haberlerin pozitif haberlere tercih edildiğini savunduğumuzda, insanların çoğunun haberlerde mutlu olmak için bir şeyler bulamadıkları iddiasından daha karmaşık bir şey söylemiyorduk" ifadesiyle, yeni bir habercilik anlayışına duyulan

ihtiyacı dile getirmişlerdir. Galtung'un 1969 yılında kaleme aldığı, Şiddet, Barış ve Barış Araştırmaları (Galtung, 1969) başlıklı makalesi bugünkü anlamıyla barış gazeteciliği teriminin ortaya çıkışına temel teşkil edilen bir başka çalışmadır. Johan Galtung adı geçen makalesinde, şiddetin tanımı ve boyutlarını; kişisel ve yapısal şiddet olarak iki kategoride tartıştıktan sonra barış ve barış araştırmalarını tanımlamıştır. Galtung'a göre barış durumu da iki şekilde ifade edilir (1969: 183); bunlardan ilki kişisel şiddetin olmaması durumu, ikincisi ise yapısal şiddetin olmaması durumudur ki; bu durumlar barış kavramını da negatif barış ve pozitif barış olarak ikiye ayırmaktadır. Negatif barış deyim yerinde ise bir ateşkes halidir. Şiddet son bulmuş ancak şiddete neden olan unsurlar yok edilememiştir. Negatif barış bu hali ile geçici ve kırılabilir bir yapıya sahiptir ve her an tekrar çatışmaya gebecektir. Pozitif barış ise şiddetin nedenlerinin ortadan kalktığı, tam anlamıyla bir uzlaşmanın sağlandığı durumdur. Bu çalışmanın ardından Galtung yapısal şiddet teorisini (Galtung, 1971) tanımladığı makalesini yayımlamıştır. Bu makaleden yaklaşık 20 yıl sonra da kültürel şiddeti tanımladığı çalışmasını (Galtung, 1990) yayımlamıştır.

Galtung'un 1965 yılında temellerini attığı barış gazeteciliği nihayet 1997 yılında bir teori, bir model olmaya başlamıştır. 1997 yılının önemi; Johan Galtung'un 25-29 Ağustos 1997 tarihleri arasında İngiltere, Buckinghamshire'daki Taplow Mahkemesi'nde düzenlenen Çatışma ve Barış Gazeteciliği yaz okulunda verdiği, Barış Gazeteciliği Seçeneği başlıklı bir dizi dersin katılımcılarla ve kamuoyuyla paylaşılmasıdır. 1997'den sonra barış gazeteciliği kavramına ilişkin pratiklerin ve teorilerin geliştirilmesi hız kazanmıştır. Bu gelişmelerin ardından 1997 yılında Galtung'un eğitimci olduğu oturumlardan birisini yöneten dönemin Sky News muhabirlerinden Jake Lynch ile psikoterapist Annabel McGoldrick pratikte barış gazeteciliğini detaylı olarak tanımlayan bir kılavuz yayımlamışlardır (McGoldrick, Lynch, 2000). Galtung'un söylemlerini referans gösteren bu kılavuz kendisinden sonra gelecekte birçok barış gazeteciliği çalışmasına öncülük etmiştir. Mc Goldrick ile Lynch barış gazeteciliği kavramının somutlaşmasına büyük katkılar yapmışlardır.

Nihayet 2002 yılına gelindiğinde Johan Galtung kendisine ait olan barış gazeteciliği teorisini pratik gazeteciliği etkileyecek biçimde bir kitap bölümünde yayımlanmıştır (Galtung, 2002). Galtung'un Peace Journalism ana başlığıyla yayımladığı bu bölümden sonra tüm dünyada barış gazeteciliği konulu kitaplar ve çalışmaların sayısı hızla artmıştır. Son yirmi yılda yüzlerce barış gazeteciliği konulu medya analizi araştırma makalesi ve kitabı yayınlanmış, Runne Ottosen, Dov Shinar, Samuel Peleg, Wilhelm Kempf, İbrahim Seage Shaw ve Robert A. Hacket gibi birçok yazar da barış gazeteciliği teorisini geliştirmeye çalışmıştır (Çiftçiöğlü, 2017: 2).

Barış gazeteciliğinin Türkiye'deki literatüründe öne çıkan ilk isimlerden birisi Süleyman İrvan'dır. İrvan 2004 yılında Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin yayını Çağdaş Dergisi'nin 2004 sayısına Barış Gazeteciliği başlıklı bir makale yazmıştır (İrvan, 2004). İrvan, bunun yanı sıra bir başka çalışmada barış gazeteciliğini normatif bir teori olarak ele almış ve barış gazeteciliği konusunu önermeler ve engeller çerçevesinde tartışmıştır (İrvan, 2006). Türkiye'de barış gazeteciliği denildiğinde akla gelen isimlerden bir diğeri de Sevda Alankuş'tur. Alankuş, sıklıkla barış gazeteciliği konusunda yazılı ve görsel basına röportajlar veren bu konuda akademik çalışmalar yapan bir akademisyendir. Sevda Alankuş'un özellikle Bianet'in desteklediği ve IPS İletişim Vakfı bünyesinde yayımlanan el kitaplarında barış gazeteciliği konusunda farkındalık yaratacak çalışmaları bulunmaktadır. İnsan Hakları Haberciliği (Alankuş, 2007), Okuldan Haber Odasına, Hak Haberciliğine Doğru (Alankuş, 2008), İngilizce ve Türkçe olarak yayımlanan Peace Journalism Handbook (Alankuş, 2016) Sevda Alankuş'un kimisini derlediği ve içerisine barış gazeteciliği konusunda makaleler yazdığı kimisini de tek başına kaleme aldığı en bilinen çalışmalarındandır. Türkiye'de barış gazeteciliği çalışması ile öne çıkan isimlerden birisi de iletişim akademisyeni Göktürk Yıldız'dır. Yıldız, Dünyada ve Türkiye'de Barış Gazeteciliği (Yıldız, 2012) isimli kitabında, barış gazeteciliği kavramını ve uygulamalarını derinlemesine incelemiştir. Burada yer alan isimler sadece Türkiye'de barış gazeteciliği konusunda öne çıkan araştırmacılardan bir kaçıdır. Bu isimlerin

yanı sıra Türkiye’de barış gazeteciliği konusu üzerine çalışmalar yapan akademisyen ve araştırmacıların sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

Bu çalışmanın hazırlanmasındaki temel amaç ise Türkiye’deki gazetecilerin barış gazeteciliği konusundaki algılarının tespit edilmesidir. Bu tespitini yapılabilmesi için derinlemesine görüşme yönteminin tercih edildiği çalışma, barış gazeteciliği kavramının anlamı konusunda kısa bir özetin ardından yöntem, araştırma, bulguları tanımlama ve yorumlama aşamalarını içermektedir. Türkiye’deki gazetecilerin barış gazeteciliği konusundaki farkındalığı konusunda ipuçları vermesi beklenen çalışmanın bir diğer amacı da Türkiye’de barış gazeteciliği konusunda var olan literatüre katkı sağlamaktır.

Barış Gazeteciliği Yaklaşımı ve Kapsamı

Geleneksel gazetecilik anlayışının, savaş haberlerini sunarken, zaman zaman barışçıl unsurlardan ziyade çatışmaya ve savaşa ilişkin unsurları ön plana çıkardığı eleştirisi, yeni arayışların çıkış noktasını oluşturmuştur. Geleneksel gazeteciliğin haber sunumları, toplumda biz ve öteki karşıtlığının doğmasına, eşitsiz toplumsal tabakalar yaratılmasına ya da sürdürülmesine katkı sağlayabilmektedir. Barış gazeteciliği, bu temel düşünceden hareketle savaş haberlerine ilişkin yukarıda bahsedilen tutumlardan kaçınan, yeni bir haber söyleminden söz etmektedir (Dündar ve Deniz, 2010: 201). Barış gazeteciliğinin, gazetecilik uygulamalarının en bilinen türlerinden biri olan savaş gazeteciliğine tepki olarak doğduğu söylenebilir. Savaş muhabirleri vasıtasıyla yapılan savaş gazeteciliği uygulaması, savaşı ve çatışmayı teşvik eden, toplum algısında insanların ölmesini normalleştiren ve sosyal sorumluluk sahibi gazetecilik anlayışı ile bağdaşmayan bir gazetecilik pratiği olarak kabul edilmektedir. Savaş haberleri ise propagandaya iliştilmiş söylemler olarak tanımlanmaktadır (Nohrstedt, 2001: 177’den aktaran, Nohrstedt, 2009: 102). Bir başka bakış açısında ise savaş gazeteciliğinin Soğuk Savaş’ın sonunda ya da Berlin Duvarı’nın yıkılmasıyla yeni bir boyut kazandığı savunulmaktadır. Bu görüş, yeni savaş gazeteciliğinin sinyallerinin, barış gazeteciliğinin gelişmesine katkıda bulunup bulunamayacağını da sorgulamaktadır (Nohrstedt, 2009: 95).

Ancak barış gazeteciliği, sadece savaş konulu haberlerin işlenmesi konusunda tavsiyeler içeren bir kavrammış gibi tanımlanarak tek bir kalıbın içerisine sokulmamalıdır. Barış gazeteciliği, çatışmalara duyarlı gazetecilik, arabulucu ya da aracı gazetecilik, proaktif gazetecilik, önleyici (preventive) gazetecilik gibi çeşitli isimlerle anılsa da hepsi aynı kavram ve yöntem üzerinde birleşir. Kitle iletişimi tekniklerinin anlaşmazlık ve çatışmaların önlenmesine ve barışçıl yollarla çözümüne yönelik amaçlarla kullanılması (Yıldız, 2012: 29) olarak da tanımlanabilir.

Bu çerçevede, barış gazeteciliği barışı savunan, barışa, barış için yapılanlara haber değeri atfedilen, bu arada çatışmalı durumlarla ilgili olarak yapılan her türlü habercilikte savaşı, şiddeti kışkırtmak yerine barışı, çözümü kolaylaştırmak peşinde olan bir gazeteciliktir. Dolayısıyla savaş gazeteciliğinde sadece savaş haber değeri taşırken, barış gazeteciliğinde savaşın şiddetinin doruğunda olduğu zamanlarda bile, barış çabalarına özel haber değeri verilir (Alankuş, 2009: 112). Savaş gazeteciliğine karşın popüler bir kavram olarak kullanılmaya başlanan barış gazeteciliği, temel olarak medyanın barış getirme konusuna olumlu katkı yapması gereği üzerine kurulmuştur.

Tüm bunların yanı sıra haber değeri taşıdığı kuşku götürmez olan savaş ve çatışma, körüklenecek yerde, çözümü için bir tuğla konulacak şekilde haber yapılmaya çalışılır. Barış gazeteciliği uygulamalarında, bir tarafa “biz” ve “kazanımlarımızı”, diğer tarafa “onlar” ve “kayıplarını” konularak haberleştirmek yerine, barışın ancak her iki tarafın da bir şey kazanmasıyla ya da kaybetmesiyle gerçekleşebileceği bilgisiyle davranılır (Alankuş, 2009: 112). Böylelikle savaşa karışan tarafların karşılıklı kazanımları üzerine odaklanarak barıştan yana pozitif ayrımcılık yapılır.

Barış gazeteciliği yukarıdaki tanımların dışında, sadece devletlerarası çatışmaları kapsamına alan bir yaklaşım değildir. Barış gazeteciliği, terör ve uluslararası politik çatışmaların ötesinde toplumsal şiddet ve sonucu insanlara zarar veren her türlü olayda taraftır. Birbirlerine muhalif siyasi

partilerin, örgütlerin, gurupların kısacası çatışmaya taraf olan, devlet aygıtı başta olmak üzere en ufak guruba kadar her türlü oluşum barış gazeteciliği yaklaşımının konusudur.

“Nefret söylemi” ve “barış gazeteciliği” gibi yeni kavramlar uygulamada yeterince teşvik edilmemektedir. Bu kavramların gazetecilik mesleğinin etik kodları arasında yer almaması onların gerek basın konseyleri gerekse basın meslek örgütleri tarafından henüz yeterince benimsenmediğini göstermektedir. Bu durum basın meslek etiği bakımından son derece olumsuz bir gelişmedir. Oysa hali hazırda barış gazeteciliğine ilişkin birçok makale yazılmış, nefret söylemine ilişkin araştırmalar ve tanımlamalar yapılmıştır (Arvas, 2018: 628).

Barış gazeteciliği kavramını ilk kullanan Johan Galtung, gazeteciliğin içine barış katmanın yollarını ararken dört unsurdan söz etmektedir: Barış odaklı, gerçek odaklı, halk odaklı, çözüm odaklı bir gazetecilik yapmak (McGoldrick ve Lynch, 2007),

Galtung’un barış gazeteciliğinin uygulanması konusunda birkaç önermesini şöyle sıralayabiliriz;

- Anlaşmazlık yalnızca şiddetin gerçekleştiği yerde ve zamanda varmış gibi davranmaktan kaçının.
- Bir şiddet eyleminin, şiddet politikasının değerini yalnızca görünürdeki etkileriyle ölçmekten kaçının.
- Tarafları neyin ayırdığına, isteklerine dair söyledikleri arasındaki farka yoğunlaşmaktan kaçının.
- Birini "başlatan" olmakla suçlamaktan kaçının.
- Yalnızca tek bir tarafın insan hakları ihlallerine, cürümlerine ve haksız eylemlerine münhasıran odaklanmayın.
- Liderlerin imzaladığı, askeri zafer veya ateşkesle sonuçlanan, bir şekilde barış getiren belgeleri kutlamaktan kaçının. Bunun yerine hâlâ geriye kalan ve insanları ileride başka şiddet eylemlerine yöneltecek konularla ilgili haber yapın.

Barış gazeteciliğinin uygulamadaki prensipleri Galtung’un yukarıda sıralanan önerileri dışında, birçok akademisyenin veya deneyimli gazetecinin yazılarına dayanarak da belirlenebilir. Burada önemli olan söz konusu önerileri pratikte uygulanabilir kılmaktır.

Bu bağlamda barış gazeteciliği, sadece editörlerin değil, aynı zamanda muhabirlerin de çatışmaya ait şiddetten uzak bir takım tepkilere daha fazla yer vermek suretiyle toplumu cesaretlendirmek ve bu doğrultuda da ne tarz haberlerin verilmesi gerektiği ve bunların nasıl sunulacağı hususunda seçim yapmak temeline dayandırılan bir gazetecilik anlayışı olarak karşımıza çıkmaktadır (Dündar, Deniz 2010: 201). Özellikle muhabirlerin çatışma ve şiddet içerikli olayları ele alış biçimi, kurgulama şekilleri ve sunuşları, barış gazeteciliğinin uygulamada hayat bulmasını sağlayacaktır. Bunun sağlanabilmesi için de öncelikle muhabirlerin barış gazeteciliği konusundaki farkındalığının ölçülmesi ve gerekiyorsa bu farkındalığa olumlu katkı sağlayacak tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Özellikle Türkiye’de her ne kadar akademik kaynaklarda barış gazeteciliğine ilişkin çeşitli çalışmalara rastlamak mümkün olsa da, sahada haberi kaynağından gören, kaydeden, kurgulayan ve yayınlayan insanların bu konudaki hassasiyetleri yetersiz gibi görünmektedir.

Yöntem

Barış gazeteciliği konusundaki bu araştırmanın da temel amacı, Türkiye’deki gazetecilerin barış gazeteciliğiyle ilgili algısını ve farkındalığını ölçmek, bu ölçümden elde edilen veriler ışığında

barış gazeteciliğiyle ilgili farkındalığın artmasına yardımcı olacak çalışmaların neler olabileceğini belirlemektir.

Barış gazeteciliğiyle ilgili algısı ve farkındalığı ölçülecek gazeteciler belirlenirken; Türkiye'deki tüm gazetecileri, yani evrenin tamamını temsil eden bir örneklem tercih edilmemiştir. Temsil edici bir örneklemde ziyade sorunu anlamaya ve daha net çözüm önerileri geliştirmeye olanak tanıyabileceğinden hareketle, veri toplanabilecek bir örneklem arayışına girilmiştir. Bu bağlamda amaçlı örnekleme çeşitlerinden biri olan ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme kullanılan bu çalışmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip gazetecilerden oluşmaktadır. Araştırmaya dâhil edilen gazetecilerde barış gazeteciliği kavramına ilişkin en azından terminolojik bir altyapıya sahip olmaları beklentisinden hareketle iletişim fakültesi mezunu olma şartı aranmıştır. Örnekleme dâhil edilen gazetecilerde aranan bir diğer nitelik ise, barış gazeteciliği kavramıyla doğrudan ve birincil ilişkili kabul edilebilecek, sahada aktif polis adliye muhabiri olmalarıdır. Sıralanan niteliklere sahip söz konusu gazeteciler belirlenirken zaman sınırlaması ve ekonomik sınırlılıklar nedenleriyle kolay ulaşılabılır olanlar tercih edilmiştir. Bu doğrultuda Bolu ilinden başlayarak İstanbul iline kadar, ajans muhabirleri, basılı ve internet gazetesi muhabirleri aranan nitelikler çerçevesinde taranmıştır. Sonuç olarak toplamda 25 gazeteci tespit edilebilmiş, bunlardan gönüllülük esasına göre 14 gazeteci çalışmaya dâhil olmuştur. Aranan niteliklere sahip bu gazetecilerden 1'i Bolu, 2'si Düzce, 4'ü Kocaeli ve 7'si de İstanbul ilinde görev yapmaktadır.

Araştırmanın temel amacına yönelik geliştirilen yöntem ise, Max Weber'in sosyal bilimler alanı için tanımladığı, anlamak, kavramından hareketle belirlenmiştir. Bu doğrultuda nitel araştırma yönteminin veri toplama tekniği olan derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmiştir. Literatürde derinlemesine mülakat olarak da anılan derinlemesine görüşme açık uçlu, keşif odaklı bir metottur. Görüşmenin amacı, katılımcının duygularını, bakış açısını derinlemesine keşfetmektir. Bunun için özellikle belirli aktörlerin kişisel görüşlerin önem kazandığı konularda derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmektedir (Baş ve Akturan, 2017: 113). Bu doğrultuda, çalışmada katılımcı olarak anılan ve örnekleme oluşturan gazetecilere neredeyse tamamı açık uçlu ve yarı yapılandırılmış sorular yöneltilmiştir. Görüşmelerde gidişata göre gerektiğinde soruların sayısı ve sırası değiştirilmiştir. Yine gerektiğinde bazı sorular iptal edilmiş, bazılarının yerine yeni sorular eklenmiştir. Görüşmelerin tamamı iletişim alanında öğretim üyesi olarak görev yapan tek araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeleri gerçekleştiren araştırmacı, gazetecilik mesleğine ilişkin sadece akademik bir alt yapıya sahip olmaması, geçmişte profesyonel olarak uzun yıllar gazetecilik mesleğiyle geçimini sağlamış olmasından ötürü soruları kendisini dışarıda bırakan salt bir bilimsel tavırla değil, kendisinin de işin içinde olduğu vurgusuyla antropolojik metoda uygun bir şekilde yöneltmeye gayret etmiştir. Görüşmelerde bu doğrultuda araştırmacı tarafından sorular yöneltilmeden önce barış gazeteciliği konusunda yatay iletişimin hassasiyetleri gözetilerek özet bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Bu bilgilerin görüşmenin samimiyetine ve sohbet havasına zarar vermeden sorulardan önce verilmesine özen gösterilmiş; bilgilerin yer aldığı cümleler; “sizin de bildiğiniz gibi, biliyorsunuz ki, sizin de sıkça karşılaştığımız, tecrübelerinize dayanarak” gibi ifadelerle başlamıştır. Bu cümlelerde herhangi bir yönlendirme yapılmamasına sadece kavramla ilgili mevcut farkındalığı canlandırmaya yönelik özet bilgiler verilmesine dikkat edilmiştir. Burada bir yandan gazetecilerin birden barış gazeteciliği kavramına ilişkin sorularla imtihan ediliyormuş hissine kapılmamalarını ve devamındaki sorulara kavrama ilişkin taze bir farkındalıkla cevap vermelerini sağlamaktır. Araştırmaya katılan 14 gazeteci ile ortalama 40-60 dakika süren görüşmelerde yöneltilen sorular; basitten karmaşığa doğru sırasıyla; betimsel sorular, yapısal sorular ve karşılaştırma sorularından oluşmaktadır. Görüşmeler sırasında katılımcılardan samimi ve gerçek düşüncelerini ifade eden cevaplar alınabilmesi amacıyla ses ve görüntü gibi herhangi bir kayıt alınmamıştır. Tüm kayıtlar görüşme esnasında görüşmeyi gerçekleştiren araştırmacı tarafından el yazısı ile kâğıda not edilmiştir. Gazetecilik mesleğini yürüten katılımcıların önüne ses ya da görüntü kayıt eden bir cihaz koyulmasının, görüşmelerde toplanacak verilerin gerçekliğini zedeleyeceği endişesinden dolayı el ile not tutulmuştur. Söz konusu görüşmeler

Eylül 2018 ve Aralık 2018 tarih aralığında gerçekleştirilmiştir. Bu amaç ve yöntemler ile hazırlanan soruların belirlenmesinde herhangi bir ölçek kullanılmamıştır. Sorular, barış gazeteciliği kavramına ilişkin farkındalığın boyutlarını ve bu kavramın uygulanabilirliği üzerine önceden tespit edilen sorunların neler olduğunu tespit etmeye yönelik hazırlanmıştır. Araştırmaya dâhil olan 14 gazeteci çalışma içerisinde katılımcı olarak anılmış ve her birisine numara verilmiştir. Buna göre söz konusu gazeteciler, Katılımcı-1'in kısaltması olan K1 ve devamı K2-K3 şeklinde kısaltmalar ile numaralandırılarak ifade edilmiştir.

Görüşmeler sonrası elde edilen verilerin analizi ilgili bölümde uygulanacak söylem analizi yöntemi ile yapılacaktır. Burada katılımcıların sorulara verdiği cevaplardan yola çıkarak konuyla ilgili algılarına yönelik tespitler yapılması amaçlanmaktadır. Zira söylem analizi, "Kim ne söylüyor?" sorusunu araştırmak anlamına gelmemektedir. Söylem analizi, söylenen cümlelerin anlamını bir başka deyişle gerçek değerini belirlemek ve anlatılmak isteneni ortaya çıkarmaktır. Kısaca söylem analizi belirli bir diyalog, söylem ya da metin analiz etmekte kullanılan bir analiz yöntemidir (Baş ve Akturan, 2017: 30). Katılımcıların barış gazeteciliği konusundaki algısı da bu yöntem yardımıyla yorumlanacaktır.

Bulgular

Katılımcıların barış gazeteciliği konusundaki algılarını ölçmek için çeşitli sorular yöneltilmiştir. Sohbet havasında geçen görüşmelerde yöneltilen sorularda belli bir sıra izlenmiştir. Sorular sorulmadan önce ortalama 15 dakika kadar tanışma ve gazetecilik mesleği üzerine bir sohbet gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar ile samimi bir sohbet havası yakalanıldığına yönelik intiba oluştuğunda konuyla ilgili sorulara geçilmiştir. Öncelikle kavramın bilinirliği konusunda ardından kavramın katılımcılar tarafından ne ifade ettiği konusunda sorular yöneltilmiştir. Söz konusu soruların ardından barış gazeteciliği kavramının anlamı üzerine bilgilendirmeye yönelik bir sohbet gerçekleştirilmiş hemen akabinde katılımcıların mesleki deneyimlerine dayandırılarak onlarla bu gazetecilik pratiğinin uygulanabilirliği tartışılmıştır. Bu bağlamda, haber değeri ve barış gazeteciliği, barış gazeteciliği ve tarafsızlık-nesnellik-gerçeklik gibi kavramların bir arada ne kadar mümkün olduğuna dair sorular sorulmuştur. Son olarak katılımcılardan barış gazeteciliğinin bir gazetecilik tavrı olarak benimsenmesinin önünde ne gibi engeller olabileceği, bu tavrın benimsenmesi ve uygulanmasının mesleki açıdan sakıncalarının bulunup bulunmadığı konuşulmuş ve bu doğrultuda sorular sorulmuştur.

Barış Gazeteciliği Kavramının Katılımcılardaki Algılanışı

Katılımcılar için barış gazeteciliği kavramının ne ifade ettiğini ölçmek amacıyla öncelikle barış gazeteciliği konusunda bir bilgilerinin olup olmadığı öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda katılımcılara ilk olarak barış gazeteciliği kavramını daha önce duyup duymadıkları sorulmuştur. Bu soruya verilen evet veya hayır cevaplarına göre diğer sorular yapılandırılmıştır.

Tablo.1

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6	K 7	K 8	K 9	K 10	K 11	K 12	K 13	K 14
Barış gazeteciliği kavramını daha önce duyduunuz mu?	H	H	E	H	E	E	E	E	H	H	E	E	H	E

Tabloda katılımcıların verdiği cevaplar tek bir kelimeye indirgenmiş, evet cevabını verenler "E", hayır cevabını verenler ise "H" harfi ile işaretlenmiştir. Yukarıda görüldüğü gibi 14 katılımcının 6 tanesi daha önce barış gazeteciliğini duymadıklarını ifade etmişlerdir. Bunların içerisinde kavramı duymuş ancak ne ifade ettiği sorulur endişesiyle hayır cevabını verenlerin olması da muhtemeldir.

Katılımcıların bu tanımı doğru cevaplayamayacakları endişesi ile kavramı daha önce hiç duymadıklarını ifade etmeleri de, kavramla ilgili bir bilgilerinin olmayışı şeklinde kabullenilebilir.

Barış gazeteciliği kavramını daha önce duyduğunu söyleyen katılımcılara kavram konusunda doğru bir bilgiye sahip olup olmadıklarını öğrenmek amacıyla bir soru daha yöneltilmiştir. Bu sorunun yöneltilmesindeki amaç daha önce barış gazeteciliği kavramını duyduklarını ifade eden katılımcıların kavrama ilişkin bilgilerinin, kavramın literatürdeki tanımı ile örtüşüp örtüşmediğini ölçmektir. Bu soru sadece bir önceki soruya evet cevabını veren katılımcılara yöneltilmiştir.

Tablo.2

	K3	K5	K6	K7	K8	K11	K12	K14
Barış gazeteciliği kavramı sizin için ne ifade ediyor?	Tanımı Doğru	Tanımı Yanlış	Tanımı Doğru	Tanımı Eksik	Tanımı Doğru	Tanımı Yanlış	Tanımı Doğru	Tanımı Doğru

Yukarıda yer alan soru ile; katılımcıların barış gazeteciliği kavramına ilişkin mevcut farkındalıkları, kavramı nasıl algıladıkları ve kavrama ilişkin bilgilerinin literatürde kabul gören tanımlar ile örtüşüp örtüşmediği ölçülmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda K3, K6, K8, K12 ve K14'ün soruya verdikleri cevaplar doğru kabul edilmiştir. Bu 5 katılımcının cevaplarında özetle barış gazeteciliği konusunda; “Gazetecinin haberini kurgularken ötekileştirici, çatışmayı körükleyecek ifadeleri, görselleri kullanmaması, çözümden, uzlaşmadan ve barıştan yana bir tavır takınması...” tanımına yakın ifadeler bulunmaktadır. Bu nedenle söz konusu 5 katılımcının cevapları, doğru tanımlar olarak kabul edilmiştir. K7 ise barış gazeteciliğini sadece, savaş haberleri yapılırken savaşı övmek şeklinde tanımlamıştır. Bu neden katılımcının cevabı eksik kabul edilmiştir. Cevabı yanlış olarak kabul edilen K5 barış gazeteciliğini; “Savaş ve çatışma haberlerine otosansür uygulayarak onları yayınlamamak.” şeklinde tanımlamıştır. K11'in barış gazeteciliği tanımı ise; “Savaşan tarafların barışması için arabulucu görevi üstlenen gazeteci.” şeklinde olmuştur. K11'in cevabı prensipte tamamen yanlış olmasa da, gazetecinin taraflarla görevi dışında muhatap olması, barış ortamını mesleki uygulamaların dışında gerçekleştirmeye çalışması anlamına geldiği için yanlış kabul edilmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya katılan 14 gazeteciden sadece 5 tanesi barış gazeteciliği kavramına ilişkin tatmin edici tarifler yapabilmıştır.

Bu sorulardan alınan cevapların ardından, barış gazeteciliği kavramını daha önce duymamış ya da kavramla ilgili yanlış veya eksik bilgisi olan katılımcılara kısaca barış gazeteciliğinin nasıl ortaya çıktığı ve ne anlama geldiği anlatılmıştır. Bu bilgilendirme sonrasında barış gazeteciliğinin uygulanabilirliği konusunda tüm katılımcıların görüşlerine başvurulmuştur.

Barış Gazeteciliğinin Uygulanabilirliği

Barış gazeteciliğinin bir gazetecilik tavrı olarak yaygın bir biçimde uygulanabilirliği konusunda katılımcıların görüşlerine başvurmadan önce yukarıda da söz edildiği gibi kendilerine barış gazeteciliği uygulaması konusunda özet bilgiler verilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle Sevda Alankuş'un yukarıda da yer alan şu tanımı katılımcılara okunmuştur (Alankuş, 2009: 112): “Bu çerçevede, barış gazeteciliği barışı savunan, barışa, barış için yapılanlara haber değeri atfeden, bu arada çatışmalı durumlarla ilgili olarak yapılan her türlü habercilikte savaşı, şiddeti kışkırtmak yerine barışı, çözümleri kolaylaştırmak peşinde olan bir gazeteciliktir. Dolayısıyla savaş gazeteciliğinde sadece savaş haber değerleri taşırken, barış gazeteciliğinde savaşın şiddetinin doruğunda olduğu zamanlarda bile, barış çabalarına özel haber değeri verilir.” Bu tanımla birlikte barış gazeteciliğine dair yukarıda yer alan tüm tanımlamalar sohbet havasında katılımcılara aktarılmıştır. Söz konusu tanımlamaların ardından yine yukarıda yer alan ve Galtung'un barış gazeteciliğinin uygulanması konusunda birkaç önermesinden oluşan maddeler katılımcılara sıralanmıştır. Bu bilgilendirmelerin ardından katılımcılara

barış gazeteciliğinin uygulanabilirliği konusundaki düşüncelerini ölçecek bir soru yöneltilmiştir. Buradaki amaç katılımcıların mesleki deneyimlerinden faydalanarak, Türkiye’de sahada görev yapan gazetecilerin barış gazeteciliğini uygulanabilir görüp görmediğini anlamaktır.

Tablo.3

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6	K 7	K 8	K 9	K 10	K 11	K 12	K 13	K1 4
Barış gazeteciliğini uygulanabilir bir gazetecilik tavrı olarak görüyor musunuz?	H	H	H	H	H	E	H	E	H	H	H	H	H	E

Bu tabloda da katılımcıların verdiği cevaplar tek bir kelimeye indirgenmiş, evet cevabını verenler “E”, hayır cevabını verenler ise “H” harfi ile işaretlenmiştir. Barış gazeteciliğini uygulanabilir gören K6, K8 ve K14’ün ortak özellikleri, barış gazeteciliği kavramını herhangi bir bilgilendirme yapılmadan önce doğru bir şekilde tanımlayan katılımcılardan olmalıdır.

Barış gazeteciliğini uygulanabilir bir gazetecilik tavrı olarak gören K6 soruyu şu şekilde cevaplamıştır; “Barış gazeteciliği tüm gazeteciler tarafından benimsenebilecek bir tavır değildir. Ancak bireysel anlamda idealist ve ilkeli gazeteciler bu kavrama uygulamada hayat verebilirler. Bunu bir tavır olarak benimsemek için bireyselliğin yanı sıra gazetecinin çalıştığı kurumun yapısı da oldukça önemlidir. Kurumun patronunun çalışanlarına ne kadar özgürlük alanı tanıdığı ve editöryal baskının şekli gazetecinin barıştan yana bir tavırla hareket edip edemeyeceği üzerinde etkilidir. Ancak tüm bunlara rağmen gazeteci eğer bu kavramı bir tavır olarak benimser ise gerektiğinde barış gibi kutsal bir hedef için kurumunu da değiştirebilir. Yani aslında uygulanabilir bir tavidir barış gazeteciliği. Yeter ki gazeteciler uygulamak istesin.” K6 bu ifadeleri ile barış gazeteciliğinin uygulanabilmesinin gazetecinin bağımsızlığı ve ilkeli duruşuyla mümkün olabileceğini anlatmıştır. Ona göre barıştan yana tavır almak için gerekirse çalışılan kurum bile değiştirilmelidir.

K8 ise barış gazeteciliğinin uygulanabilir olmasında basın meslek örgütlerinin ve sendikaların gazetecilere gereken desteği vermesi gerektiğini ifade etmiştir. Ona göre bir gazetecinin tek başına çatışma içeren tüm haberlerini barış gazeteciliği tavrı ile kurgulaması gazetecinin işsiz kalmasına ve belki de mesleğini bir daha yapamamasına neden olabilir. “Barış gazeteciliğini uygulanabilir kılmak örgütlü destek ile mümkün olabilir.” diyen K8, tıpkı K6 gibi bireysel tavırları yetersiz bulmuş ancak barış gazeteciliğinin uygulanabilirliğinden yana olmuştur.

K14 ise barış gazeteciliğinin alternatif medya mecraları üzerinden uygulanabileceğini, devlet aidiyetinden ve sermaye baskısından uzak kişilerin bunu bir tavır olarak benimseyebileceklerini savunmuştur. K14’e göre, egemen ideoloji barış gazeteciliğinin önündeki en büyük engeldir ve ana akım medyanın bu tür bir gazeteciliği barındırması imkânsızdır. Ancak ona göre bu durum barış gazeteciliğinin uygulanmasının önünde bir engel değildir. K14 barış gazeteciliğinin bu şartlar altında uygulanmasının daha geçerli olduğunu da savunmaktadır.

Barış gazeteciliğini uygulamada mümkün görmeyenler de söz konusu tavrın hangi nedenlerle uygulanamayacağını kendi bakış açıları ile yorumlamışlardır. Barış gazeteciliği kavramını herhangi bir ön bilgilendirme olmadan tanımlayan K12 bu konuyu oldukça kapsamlı bir şekilde açıklamıştır. K12 öncelikle barış gazeteciliği kavramı ile gazetecilik alanında öğrenim gördüğü tezli yüksek lisans esnasında tanıştığını ve kavrama ilişkin çeşitli okumalar yaptığını belirtmiştir. K12 özellikle Bianet ve IPS Vakfı’nın desteği ile yayımlanan barış gazeteciliği konulu eserlerde ayrılıkçı Kürt hareketinin terör faaliyetlerini meşru gösterme çabası bulunduğu dikkat çekmiştir. K12 bu kavrama ilişkin yaptığı okumalar içerisinde en nesnel ve evrensel olanının Süleyman İrvan’a ait olan çalışmalar olduğunu söylemiştir. K12’ye göre Türkiye’de barış gazeteciliği kavramının evrensel algıdan bağımsız bir şekilde terör faaliyetlerini aklamaya yönelik entelektüel bir kılıf olarak kullanılmaktadır. K12 söz

konusu kaynaklarda devletin meşru kolluk kuvvetleri içerisinde silahlı çatışma sonucu hayatını kaybedenlerin haber metinlerinde şehit olarak anılmasının eleştirildiğini, gazetecilerin terör örgütünün silahlı kuvvetleri ile devlet adına görev yapan kişiler arasında bir ayırım gözetilmemesi yönünde tavsiyelerin bulunduğunu anlatmıştır. K12 bu kaynaklardan yola çıkarak önce barış gazeteciliği kavramının bu görüşteki insanların elinden kurtarılması gerektiğini, daha sonra küresel çatışmalarda yaşanan yıkımlara karşı meşru bir tavır olarak yeniden yorumlanması gerektiğini savunmuştur.

Barış gazeteciliği kavramını herhangi bir ön bilgilendirme olmadan tanımlayan katılımcılardan bir diğeri olan K3 de K12'ye yakın bir yorumla konuya girmiştir. K3 Türkiye'de yaşanan çözüm sürecinin ardından barış kelimesinin algılanışının zedelendiğinin altını çizmiştir. Ona göre çözüm sürecinin ardından barış çağrısında bulunan zümrenin geneli bu çağrıyı devletin meşru kuvvetlerini hedef alarak dillendirmişlerdir. K3, çözüm süreci sürerken demokratik özerklik ilan ederek devletin kırmızı çizgileri ile oynayan, bu süre zarfında silahlanarak çatışmaya hazırlanan, şehirlerde ellerinde silahlarla kimlik kontrolü yapacak kadar ileri giden terör gruplarının bu barış çağrılarının hedefi olmadığını belirtmiştir. K3 barış kavramının mevcut iktidarı savaş ve çatışma yanlısı göstermek ve devletin bölünmez bütünlüğüne karşı silahlı eylemler düzenleyen grupları masumlaştırmak amacıyla kullanıldığını bu nedenle barış gazeteciliği kavramının da günümüzde bir tavır olarak benimsenmesinin sakıncalı olacağını anlatmıştır.

Barış gazeteciliği konusunda yapılan bilgilendirmelerin ardından kavrama ilişkin bir soru işaretlerinin kalmadığını söyleyen K1, K2 ve K4 ise barış gazeteciliğinin kamunun bilme hakkını ihlal eden bir tavır olduğunu söylemiştir. Onlara göre, çatışmanın ve savaşın konu edildiği haberlerde gazetecinin böyle bir tavır takınması mesleğin tanımı ile uyuşmayacaktır. Katılımcılardan her üçü de gazetecinin böyle bir vazifesinin olmadığını, sadece olanları olduğu gibi aktarmakla sorumlu olduğunu ileri sürmüşlerdir.

K5 ise sahadaki muhabirlerin etkisizleştirildiğini ve kendilerine ait bir hareket alanlarının kalmadığını savunmaktadır. K5 muhabirin bakış açısı ne olursa olsun, nihai şeklin editöryal müdahale ile verildiğini söylemiştir. Ona göre genel yayın yönetmenleri ve editörler haberleri sunuma hazırlarken haberin ilk kaynağı ve ilk kurgulayıcısı olan muhabirleri hiçe saymaktadırlar. Barış gazeteciliği ve benzeri yaklaşımlarda muhabirlerin etkisiz elemanlar olduğunu savunan K5 şöyle konuşmuştur; "Biz muhabir olarak bir tavır geliştirdik ve haberimizi kendi ilkelerimize göre kurguladık diyelim. Haberi yayınlanması için gönderdiğimizde editör inceledi. Aynı haberi farklı meslektaşlarımız da yaptı. Onların haberlerinde barış gazeteciliği ile örtüşmeyen ve çatışmaya değer katan bilgiler var. Biz de barış gazeteciliğine uygun bir şekilde bunları törpülemişiz. Editör demeyecek mi, sende neden bu bilgiler yok? Sen kafana göre olayları mı çarpıtıyorsun? diye." Bu konuşmadan da gazetecinin barış gazeteciliği tavrını benimsemesinin önündeki en büyük engelin çalıştığı kurumdaki hiyerarşik yapı olduğu anlamı çıkmaktadır.

K7 ve K9 barış gazeteciliğinin bir gazetecilik tavrı olarak benimsenmesinin haberde bulunması gereken gerçeklik ögesi ile bağdaşmayacağını söylemişlerdir. K7 haber metninin cevaplaması gereken 5 adet N (Ne? Neden? Nasıl? Ne zaman? Nerede?) ve bir adet K (Kim?) sorusunun cevaplarının barış gazeteciliği kavramı ile bağdaşmaması durumunda ya eksik ya da yanlış cevaplanabileceğini, bu durumun da gazetecinin temel ilkeleriyle uyuşmayacağını savunmuştur. K9 ise gazetecinin önce milli sonra kurumsal en son da kendi çıkarlarını savunması gerektiğini söylemiştir. Bu bağlamda K9'a göre, barış gazeteciliği gayri milli bir refleks olabileceği için uygulamada yer bulamayacaktır.

K10, barış gazeteciliğinin barıştan yana taraf olma şartının gazeteciliğin tarafsızlık ilkesine zarar vereceğini savunmuştur. Ona göre ilkeli gazetecilik tam anlamıyla tarafsız gazetecilik anlamına gelmese de en azından haklıdan yana taraf olmayı gerektirmektedir. K10'a göre barıştan yana taraf olan gazeteci, haksız ile haklı arasındaki ayrımı göstermeyerek, kamuoyunun çatışma konusunda haksız olandan taraf olabilme ihtimaline hizmet etmiş olacaktır. K10 bu durumda haklı olanın

çatışmasını körüklemenin de doğru olmadığını ancak gazetecinin mutlaka haklı ile haksız arasında bir ayırım yapmakla sorumlu olması gerektiğini belirtmiştir.

Bu soruya detaylı bir biçimde cevap 14 katılımcının da konuyu anlayarak yorumladıkları, kendi bireysel ve mesleki değerleri ile tecrübelerine dayanarak değerlendirdikleri görülmektedir. Yukarıda da değinildiği gibi, katılımcılardan bir kısmı barış gazeteciliği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadan görüşmeye katılsalar da, görüşme esnasında konuyu kavradıklarına emin olunana kadar kendilerine barış gazeteciliği kavramı ile literatürde yer alan tanımlar aktarılmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Dünyada 1970’lerin başında temelleri atılan ve yaklaşık 40 yılı aşkın bir altyapıya sahip olan barış gazeteciliği kavramının Türkiye’deki kaynaklarda yerini alması ancak 2000’lerin başında mümkün olmuştur. Gerçi bu kavramın bir gazetecilik pratiği olarak tanımlanması ve uygulamada ne gibi özelliklere sahip olduğu dünya genelinde de ancak ortaya çıkışından 30 yıl sonra mümkün olabilmektedir. Günümüzde gazetecilikle ilgili birçok kavramın içeriği güncellenmekte ve sayısız yeni kavram türemektedir. Hedef kitlenin pasif bir duruştan aktif ve katılımcı bir kitleye evrildiği yeni iletişim teknolojileri evreninde hedef kitleye ulaşmakta çok daha hızlı ve kolay hale gelmiştir (Alp ve Turan, 2018: 4). Bu hız ve kolaylık beraberinde yeni de olsa birçok kavramın bilinirliğine katkıda bulunmuştur. Barış gazeteciliği de kitapların ve basılı makalelerin arasından çıkıp teknolojinin sınırsız evreninde dolaşıma girmiş bir kavramdır. Burada önemli olan kavramın hitap ettiği hedef kitlenin yani gazetecilerin bu kavramla karşılaşmış karşılaşmadıkları, onu gerçekten anlayıp anlamadıklarıdır.

Türkiye’de sahada aktif olarak çatışma haberlerini görüntülemek, yazmak ve kurgulamakla görevli gazetecilerin katılımı ile yapılan bu çalışma, barış gazeteciliği kavramına ilişkin gazetecilerin mevcut algılarını ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmada barış gazeteciliği kavramına ilişkin yeterli bilgisi bulunmayan veya yanlış bilgilere sahip olan gazetecilere kavrama ilişkin tanımlamalar yapılmış ve ardından günümüz Türkiye’inde bu kavramın gazeteciler tarafından bir tavır olarak benimsenmesinin mümkün olup olmadığını değerlendirmeleri istenmiştir.

Görüşmelerin başında katılımcılara barış gazeteciliği kavramına ilişkin neler bildikleri sorulmuştur. Görüşmelere katılan 14 gazeteciden 6 tanesi kavramı daha önce duymadıklarını, 8 tanesi de duyduklarını belirtmiştir. Ancak görüşmenin ilerleyen safhasında barış gazeteciliği kavramını duyduğunu iddia eden gazetecilerden birinin kavrama ilişkin bilgilerinin oldukça eksik olduğu 2’sinin de kavramı yanlış tanımladıkları görülmüştür. Bu durumda araştırmanın ilk bulgusu 14 katılımcıdan 9’unun barış gazeteciliği kavramına ilişkin farkındalıklarının olmadığı ya da yanlış olduğu, sadece 5 gazetecinin barış gazeteciliği konusunda doğru kabul edilebilecek bilgilere sahip olduğu görülmüştür. Bu durum da, akademik alanda barış gazeteciliği konusunda birçok çalışma olmasına rağmen sahadaki gazetecilerin büyük çoğunluğunun kavramdan habersiz olduğunu göstermektedir. Söz konusu katılımcıların iletişim fakültesi mezunlarından oluşması, iletişim fakültelerinde lisans düzeyinde okutulan müfredatın da barış gazeteciliği kavramını yeterince içermediği algısını oluşturmaktadır.

Görüşmelerde katılımcılara barış gazeteciliğinin uygulamada mümkün olup olmadığı sorulmuştur. Bu soru sorulmadan önce barış gazeteciliği kavramı konusunda eksik ya da yanlış bilgi sahibi olanlara ve hiç bilgisi olmayanlara, kavrama ve uygulamasına ilişkin detaylı bir anlatım yapılmıştır. Bu anlatımın ardından sohbet havasında görüşmenin akışına göre yapılandırılmış sorular ile barış gazeteciliği kavramını doğru algılayıp algılamadıkları tekrar sorulmuş ve deyim yerinde ise bir sağlama yapılmıştır. Dolayısıyla barış gazeteciliğinin günümüz Türkiye’inde uygulanabilirliğini sorgulamak için 14 katılımcının 14’ünün de barış gazeteciliği kavramını anlamış olması şartı aranmıştır.

Katılımcılardan sadece 3 tanesi, barış gazeteciliği kavramının uygulamada hayata geçebilmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Ancak her 3’ü de bunun mümkün olabilmesi için bazı gerekliliklerin bulunduğunu söylemişlerdir. Bu 3 katılımcının barış gazeteciliğini uygulamada

mümkün kılmak için işaret ettikleri gereklilikler; editoryal müdahalenin olmaması, sermaye baskısının olmaması, devlet aidiyetinden bağımsız olunması şeklinde özetlenebilir.

Geri kalan 11 katılımcı ise barış gazeteciliğinin bir gazetecilik tavrı olarak benimsenmesinin mümkün olamayacağını savunmuşlardır. Bu katılımcıların barış gazeteciliğinin uygulamada bir gazetecilik tavrı olarak benimsenmesinin neden mümkün olmadığına dair gerekçeleri şöyle sıralanabilir:

- Literatürdeki çalışmalardan yola çıkarak barış gazeteciliğinin terör örgütlerini aklama çabasının bir ürünü olarak sunulması,
- Türkiye’de yaşanan çözüm sürecinin ardından barış söyleminin sadece devleti katil olarak göstermek için kullanılan bir argümana dönüşmesi,
- Barış gazeteciliğinin kamunun bilme hakkını ihlal edebilecek bir uygulama olması
- Sahada aktif görev yapan muhabirlerin haber kurgusunun aşamalarında yeterli yetkilerinin bulunmaması,
- Barış gazeteciliğinin tarafsızlık ilkesi ile çelişmesi,
- Barış gazeteciliğinin haberde gerçeklik ilkesi ile çelişmesi,
- Kamuoyunun çatışmaya taraf olan unsurlar arasından haklı ya da haksız olanlarını fark edebilmesinin engellenmesi,
- Barış gazeteciliğinin gayri millî bir refleks olarak tanınması.

Barış gazeteciliğinin uygulanabilirliğinin mümkün görünmediği konusunda yukarıdaki gerekçeleri sıralayan katılımcıların tamamı söz konusu gerekçelerin görev yaptıkları ülkeye has gerekçelerden hareketle ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, görüşmelerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların barış gazeteciliği kavramının evrensel tanımlarına karşı çok fazla itirazları olmadığı görülmüştür. Katılımcıların barış gazeteciliğine ilişkin algılarında Türkiye’deki mevcut kaynakların kavramı ele alış biçimleri ve muhalif duruşları oldukça etkili olduğu anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Alankuş, S. (2007). *İnsan Hakları Haberciliği*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Alankuş, S. (2008). *Okuldan Haber Odasına, Hak Haberciliğine Doğru*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Alankuş, S. (2009). *Yeni Habercilik Arayışları. Gazeteciliğe Başlarken, Okuldan Haber Odasına*. Der. Sevda Alankuş, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 88-124.
- Alankuş, S. (2016). *Peace Journalism Handbook*. İstanbul: IPS Communication Foundation.
- Alp, H., Turan, E. (2018). Gelenekselden Dijitale Medyanın Dönüşümü Çerçevesinde CnnTürk ve NTV İnternet Sitelerinin Karşılaştırmalı Analizi, *Turkish Studies Information Technologies & Applied Sciences*, 13, (29): 1-18.
- Arvas, İ. S. (2018). Basın Meslek Etiği Bağlamında Barış Gazeteciliği, 2. *Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu Tam Metin Kitabı*, (Ed.) Dinçay Köksal. Çanakkale: Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Derneği.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Çiftçioğlu, V. (2017). *Peace Journalism: A Practical Handbook for Journalists in Cyprus*. http://www.peacejournalismcy.net/assets/peace_journalism_hand_book_2017.pdf adresinden alındı. Erişim: 03 Ocak 2019.
- Galtung, J., Mari, H. R. (1965). The Structure of Foreign News, The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research*, 2,(1): 64-91.
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace and Peace Research. *Journal of Peace Research*, 6, (3): 167-191.
- Galtung, J. (1971). A Structural Theory on Imperialism. *Journal of Peace Research* 8(2): 81-117.
- Galtung, J. (1990). Cultural Violence. *Journal of Peace Research* 27(3): 91-105.
- Galtung, J. (2002) 'Peace Journalism – A Challenge', in W. Kempf et al. *Journalism and the New World Order*, 2. *Studying the War and the Media*, 260-80. Gothenburg: Nordicom.
- İrvan, S. (2004). Barış Gazeteciliği, *Çağdaş Gazeteciler Derneği Gazetesi*, *Çağdaş*.
- İrvan, S. (2006). Peace Journalism as a Normative Theory: Premises and Obstacles. *Global Media Journal, Mediterranean Edition* 1, (2): 34-39.
- Dündar, İ.P., Deniz, Ş., (2010). Barış Gazeteciliği: Türk Yazılı Basımında 2003 Irak Savaşı Haberlerinin Değerlendirilmesi, *The Journal of International Social Research*, (3) 14: 200-213.
- McGolrick, A., Lynch, J. (2000). *Peace Journalism, What is it?, How to do?*. Transcend International Network of Invited Scholars. www.transcend.org adresinden alındı. Erişim: 10 Aralık 2018.
- McGolrick, A., Lynch, J. (2007). *Barış Gazeteciliği – Nasıl Yapmalı?* Çeviren: Tolga Korkut, <http://bianet.org/biamag/bianet/102212-baris-gazeteciligi-kilavuzu/> adresinden alındı. Erişim: 25 Kasım 2019.
- Nohrstedt, Stig A. (2001). US Dominance in Gulf War News? Propaganda Relations Between News Discourses in US and European Media. Editör: Nohrstedt, Stig A. ve Ottosen, Rune. *Journalism and the New World Order. Gulf War, National News Discourses, and Globalization*. Göteborg: Nordicom.
- Nohrstedt, Stig A. (2009). New War Journalism, Trends and Challenges. *Nordicom Review* 1,(30): 95-112.
- Yıldız, G. (2012). *Dünya'da ve Türkiye'de Barış Gazeteciliği*. İstanbul: Sosyal Yayınları.